

ASIL İŞVEREN - ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

İş Kanunu'nun 2 nci Maddesinin 6 ncı fıkrası uyarınca alt işverenlik ilişkisi, "bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişki" olarak tanımlanmaktadır.

İşyerinde asıl işveren ve alt işveren ilişkisinin bulunduğu durumlarda, iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerinin nasıl yerine getirileceği ve bunlara ilişkin sonuçların değerlendirilmesi önem taşır.

Bu yazımızda, asıl işveren-alt işveren ilişkisi söz konusu olduğunda, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yükümlülüklerin nasıl yerine getirileceği, İş Sağlığı ve Güvenliği mevzuatında öngörülen koordinasyon sağlama, kurul oluşturma, eğitim verme, bilgilendirme ve risk değerlendirmesi yapma yükümlülüklerinin yerine getirilmesi hususları yer almaktadır.

1. ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNDE KOORDİNASYON SAĞLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

6331 sayılı Kanun'un 23 üncü maddesinde, aynı çalışma alanını birden fazla işverenin paylaşması durumunda iş sağlığı ve güvenliği bakımından koordinasyonun nasıl sağlanacağı düzenlenmiştir. İlgili hükme göre işverenler, iş hijyeni ile iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin uygulanmasında iş birliği yapar, yapılan işin yapısı göz önüne alınarak mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulması çalışmalarını koordinasyon içinde yapar, birbirlerini ve çalışan temsilcilerini bu riskler konusunda bilgilendirir.

2. ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE KURUL OLUŞTURMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

6331 sayılı Kanun'un 22 nci maddesi ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelikte, alt işveren ilişkisinin mevcut olması halinde kurulun hangi esaslara göre kurulacağını belirtmektedir. Bu düzenlemelerin içerdiği yükümlülükler, şayet 6 aydan fazla süreli bir asıl işveren-alt işveren ilişkisi mevcutsa söz konusu olur. Buna göre, faaliyetin 6 aydan kısa sürmesi halinde iş sağlığı ve güvenliği kurulunun varlığı aranmayacaktır¹.

Asıl işveren ve alt işverenin çalışan sayıları ayrı ayrı elli ve daha fazlaysa her iki işveren de ayrı ayrı kurul kurmakla yükümlüdür. Bu durumda kurullar arasındaki koordinasyon ve iş birliğini sağlamak asıl işverenin görevidir. Alt işverenlik ilişkisinin kurulduğu işyerlerinde asıl işveren, iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturmanın yanı sıra, kurullar arasındaki koordinasyonu da sağlamakla yükümlüdür.

Asıl işverenin elli ve daha fazla çalışanı varken, alt işverenin bu sayıda çalışanı yoksa, alt işveren, asıl işverenin oluşturduğu kurul kararlarının uygulanması ve ilgili koordinasyonun sağlanması için, yetkili bir temsilci atamakla yükümlüdür. Durumun tam tersi olması halinde ise, çalışan sayısı 50 ve daha fazla olan alt işveren kurul kurmakla yükümlü olacaktır. Asıl işveren ise iş birliği ve koordinasyonun sağlanması için yetkili bir temsilci atayacaktır.

Asıl işveren ve alt işverenin çalışan sayılarının her ikisi de 50 nin altında ancak iki işverenin çalışan sayısı toplamı 50 ve daha fazla ise, her iki işveren birlikte bir kurul oluşturacaklardır. Bu durumda kurulda yer alacak üyeler, her iki işverenin ortak kararı ile atanacaktır.

Asıl işveren ve alt işveren ayrı ayrı kurul oluşturmuşlarsa, kurullar arası iletişimi asıl işveren sağlamakla yükümlü olup, alt işverenin de asıl işverenin çalışmalarını etkileyebilecek kurul kararları hakkında asıl işvereni bilgilendirmesi yükümlü kılınmıştır.

¹ Centel, Kurullar, s. 14.

3. ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2 nci maddesinin 7 inci fıkrasında belirtilen asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulan işyerlerinde, her işveren kendi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin verilmesinden sorumludur.

Alt işveren bağımsız bir işveren olduğundan, kendi işçilerine karşı iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin gerekli eğitimleri vermekle yükümlüdür. Kaldı ki asıl işverenin, alt işveren işçisine doğrudan emir ve talimat verme yetkisi de bulunmadığından, doğrudan bir eğitim verme yükümlülüğünden de bahsedilemez².

Yönetmelikte, işverenlerin bu eğitimlere dair karşılıklı yükümlülüklerine yer verilmiştir. Buna göre, bu işyerlerinde alt işverenin çalışanlarının eğitimleri ile ilgili asıl işveren alt işverence bilgilendirilir. Asıl işveren, alt işverenin çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine dair belgeleri kontrol etmekle yükümlüdür. Ayrıca asıl işveren, alt işverenin çalışanlarına işe başlamadan önce işyerine özgü risklere ilişkin bilgi vermekle yükümlüdür.

6331 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde ve Yönetmelik m. 5/4'e göre, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar işe başlatılamaz.

4. ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE ÇALIŞANLARIN BİLGİLENDİRİLMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

6331 sayılı Kanun'un 16 ncı maddesinin 2 nci fıkrasına göre işveren, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanların işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler, kendileri ile ilgili yasal hak ve sorumluluklar ve ilk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişilere dair bilgileri almalarını sağlamak üzere, söz konusu çalışanların işverenlerine gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür.

İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 16 ncı Maddesinde, "İşyerinde çalışanlar, çalışan temsilcileri ve başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar ve bunların işverenleri; işyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile düzeltici ve önleyici tedbirler hakkında bilgilendirilir." hükmü yer almaktadır.

Alt işveren işçilerinin bilgilendirilmesinde Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinde, asıl işveren, alt işverenin çalışanlarına işe başlamadan önce işyerine özgü risklere ilişkin bilgi vermekle yükümlü kılınmıştır.

Bilgilendirmenin şekline dair mevzuatta bir hüküm bulunmamakla birlikte, doktrinde bu bilgilendirmenin yazılı şekilde yapılması isabetli bulunmuştur³.

5. ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDE RİSK DEĞERLENDİRMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 15 inci Maddesine göre, bir işyerinde 1 veya daha fazla alt işveren bulunması halinde; her işveren yürüttüğü işlerle ilgili olarak gereken risk değerlendirme çalışmasını yapar veya yaptırır. Bu doğrultuda genel kural, her işverenin kendisi için ayrı bir risk değerlendirmesi yapmasıdır.

Ayrıca alt işverenlerin risk değerlendirmesi çalışmaları konusunda asıl işverenin sorumluluk alanları ile ilgili ihtiyaç duydukları bilgi ve belgeler asıl işverence sağlamakla yükümlüdür.

² Ekmekçi, Örgütlenme, s. 51; Ekmekçi, Tasarı Taslağı, s. 102; Özdemir, İş Sağlığı ve Güvenliği, s. 371.

³ Alpogut, Genel Esaslar, s. 41; Özdemir, İş Sağlığı ve Güvenliği, s. 280-281.

Yönetmelik ile asıl işveren, alt işverenlerce yürütülen risk değerlendirmesi çalışmalarını denetler ve bu konudaki çalışmaları koordine eder. Alt işverenler hazırladıkları risk değerlendirmesinin bir nüshasını asıl işverene verir. Asıl işveren; bu risk değerlendirmesi çalışmalarını kendi çalışmasıyla bütünleştirerek, risk kontrol tedbirlerinin uygulanıp uygulanmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.

6. SONUÇ

Asıl işveren-alt işveren ilişkisinde aynı iş sahasını birden fazla işverenin paylaşması sebebiyle bu ilişkinin tarafı işverenlerin kendi işyeri ve işçilerine karşı veya salt asıl işveren-alt işveren ilişkisinin tarafı olmaları nedeniyle sahip oldukları iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine aykırı davranışları nedeniyle diğer işverenin işçilerinin iş kazasına uğraması mümkündür.

Asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunan işyerlerinde tarafların, İş Sağlığı ve Güvenliği mevzuatında öngörülen koordinasyon sağlama, kurul oluşturma, eğitim verme, bilgilendirme ve risk değerlendirmesi yapma yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmeleri, iş kazaları ve meslek hastalıklarının oluşmasının önlenmesinde önemli bir faktör olacağı kuşkusuzdur.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK İŞ HUKUKU EKİBİ

isVerenim.com

